

Reisjärven Maitolaituri Oy on kolmen maanviljelijän perustama yhtiö. Osakkaina ovat Harri Aho, Pekka Hilliaho ja Marko Saartoala. Lypsystä huolehtii kaksi robottia. Yhtiöllä ei ole muuta konekalustoa kuin ajettava seosreuvaunu.

Yhteenliittymät lisääntyvät maitotiloilla

MAITO OY:N PERUSTAMINEN

■ Juhani Paavilainen

Maatalouden yhtiöittäminen on ollut käytännössä lähinnä yhden maatilán muuttamista osakeyhtiömuotoon toimintamuodon muutoksena (KM 2/2009). Perusteina ovat olleet lähinnä saavutettavat veroedut. Nyt keskikokoisten maitotilojen yrittäjät ovat yhdessä rakentamassa suuria navetoita. Haasteina näissä on yhteistyön sujuminen.

Maidontuotanto on paljon pääomia ja ihmistyötä vaativaa liiketoimintaa. Suuremmissa yksiköissä uskotaan pystyttävän tuottamaan maitoa kustannustehokkaammin. Suuria ja pitkäaikaisia investointeja ei pitäisi tehdä, jos ei ole luottamusta maidon kysyntään ja siitä saatavaan hintaan. Maitotilojen kannattavuus on edelleen hyvä niillä keskikokoisilla tiloilla, joissa tuotanto on kunnossa ja sitä pidetään yllä pienillä investoinneilla. Nuoret viljelijät eivät

vain usko tulevaisuuteensa kolmenkymmenen lehmän tuotannolla vaan tavoittelevat suurempaa yksikkökokoja.

Monella maitotiloilla on haluja lähteä kehittämään tuotantoaan, mutta taloudellisesti siihen ei aina ole mahdollisuutta. Yhteinen navetta antaa tällaisille maatiloille mahdollisuuden lähteä tähän laajentumiskehitykseen mukaan. Kaksi keskikokoista maatilaa voi lähteä liikkeelle yhden robotin navetalla ja kolme maatilaa kahden robotin navetalla.

Viljelijät haluavat vapaa-aikaa
Nuorilla viljelijöillä on tarve saada vapaa-aikaa itselleen ja perheelleen. Tavoitteena on esimerkiksi yksi vapaapäivä viikossa, ja kun he lähtevät lomalle, sitä ei keskeytä puhelu, jossa kerrotaan, että navetalla on jokin ongelma. Tämä on mahdollista yhteisessä maidontuotannossa, jossa työtä ja vastuuta jaetaan usean yrittäjän kesken.

Viljelijäperheessä voidaan myös sopia, että toinen puolisoista jatkaa maanviljelijänä ja toinen lähtee opiskelemaan tai

hakeutuu töihin siihen ammatteihin, johon hän on saanut koulutuksen.

Jos tilalla ei ole jatkajaa

Viisikymppiset viljelijät, joilla ei ole tiedossa jatkajaa, voivat lähteä yhteiseen navettiin mukaan sillä perusteella, että he haluavat tehdä töitä nykyaikaisessa navetassa, kunnes he jäävät eläkkeelle. Samalla ratkaistaan myös sukupolvenvaihdos. Jos kukaan lapsista ei halua jatkaa maatalousyrittäjänä, eläkkeellä ollessaan voi edelleen osallistua hallitustyöskentelyyn ja työntekoon oman vointinsa ja mielenkiintonsa mukaan.

Tulevaisuudessa "Maito Oy:n" osakkeita saattaa omistaa jälkeläiset eri puolilla maata ja maailmaa. Tämä ei tarkoita maatilojen pirstomista, koska yhtiöt muodostavat suurempia koko-

naisuuksia, vaikka omistus voi hajaantua. Osakkeet voi myös myydä muille yhtiön osakkaille.

Yhteisellä maidontuotannolla tavoitellaan siis riskien hallintaa ja pidetään huolta yrittäjien fyysisestä ja henkisestä jaksamisesta. Nuorilla viljelijöillä on myös sosiaalinen tarve tehdä töitä yhdessä.

Mahdolliset verotukselliset hyödyt tulevat vasta näiden jälkeen.

Yhtiömuoto

Käsittelin yhteenliittymiä KM 1/12 -lehdessä. Osakeyhtiö on turvallisin yhtiömuoto silloin, kun kyseessä on useiden viljelijöiden yhteenliittymä, joka sitoo suuria pääomia ja sisältää merkittäviä taloudellisia ja toiminnallisia riskejä.

Tällaisten yhteenliittymien suurin riski on, että osakkaat riitautuvat keskenään. Itsenäisen isännän malli tahtoo siirtyä yhtiöön ja alussa saattaa yhtiöllä olla kolme johtajaa. Jokainen pyrkii toimimaan yhtiön parhaaksi tavallaan. Tämän takia sopimukset on syytä laatia huolella, jotta monia riitatilanteita voidaan välttää etukäteen.

Osakeyhtiölaki ohjaa laajasti yhtiön toimintaa. Yhtiöjärjestyksessä säännöt toiminnalle. Yhtiöjärjestyksessä määritellään muun muassa yhtiön hallinto, yhtiökokouksessa käsiteltävät asiat, hallituksen koko ja kella on oikeus edustaa yhtiötä.

Osakassopimus ohjaa toimintaa

Osakassopimus on osakkaiden keskinäinen sopimus. Osakassopimuksessa sovitaan osakkaiden maatilojen ja yhtiön muodostaman kokonaisuuden toiminnasta. Osakkaiden tulisi sopia kunkin vastualueista sillä periaatteella, että toisia autetaan ja lomitetaan, muttei mennä sorkkimaan toisen tontille.

Osakassopimuksen ehdoista neuvoteltaessa osakkaat joutuvat tutustumaan tarkemmin toistensa näkemyksiin ja odotuksiin. Sopimukseen tulee ottaa asioita, joilla on merkitystä osakkaille. Jos yhtiön

tavoitteena on esimerkiksi yksi vapaapäivä viikossa jokaiselle osakkaalle, yhtiötä johdetaan ja osakkaat toimivat tämän toteuttamiseksi käytännössä.

Osakassopimuksen sisältö on tapauskohtainen ja sen tekemiseen kannattaa käyttää aikaa, jotta jokainen ymmärtää, mitä he ovat tekemässä ja mihin he sitoutuvat.

Hallitus on yhtiön keskeisin elin. Hallituksessa tehdään päätöksiä enemmistöperiaatteella. Jos joku on eri mieltä, silloin hänen täytyy tyytyä siihen ja toimia enemmistön tekemän päätöksen mukaan. Hallituksen tehtävänä on katsoa ennen kaikkea yhtiön etua.

Yhtiö rakentaa navetan ja ostaa lehmät

”Maito Oy” perustetaan useimmiten niin, että yhtiö hankkii 2–3 hehtaarin tontin keskeiseltä paikalta. Logistiikka eli tässä tapauksessa rehun ja lietteen käsittely, kuljettaminen ja varastointi ovat oleellinen kustannus. Kiinteistölle on huomattava etu, jos se on keskeisellä paikalla suhteessa peltoihin. Toinen tärkeä seikka on tontin maaperä. Hiekkakankaalle on huomattavasti edullisempaa rakentaa lähes 100 metriä pitkä navetta kuin routivalle maalle.

Yhtiö joko vuokraa osakkaiden pellot tai ostaa rehun maatioilta. Oleellista tässä on se, että säilörehun tuotanto on yhtiön hallinnassa. Maitoa voidaan tuottaa kannattavasti vain hyvällä säilörehulla.

Yhtiö hankkii kotieläimet, maitokiintiöt ja tarvittavat koneet, jotta tuotanto saadaan käyntiin. Lisäksi tarvitaan huomattava määrä käyttöpääomaa toiminnan pyörittämiseen.

Kokonaispääoman määrä on oltava riittävä

Koska yhtiö perustetaan ”puhtaalta pöydältä”, on pääoman tarve laskettava huolella ja varauduttava siihen, että kustannukset ylittyvät. Näin varmistetaan, että tuotanto saadaan suunnitellussa ajassa täyteen tuotantoon.

Oma pääoma/vieras pääoma

Kun kokonaispääoman tarve on selvä, mietitään miten se rahoitetaan. Osakkaiden tulisi laittaa omia pääomia vähintään 20 prosenttia ja loput katetaan lainarahalla ja mahdollisella investointituella.

Osakeyhtiö on pääomayhtiö. Viljelijät tavoittelevat usein yhtiön omistuksen tasajakoa. Reaalimaailma tulee eteen, kun huomataan, ettei kaikilla ole varaa laittaa yhtiöön vaadittavaa oman pääoman määrää.

Oma pääoma voidaan laittaa yhtiöön osakepääomana, sijoituksena vapaan oman pääoman rahastoon (SVOP-rahasto) ja pääomalainoina. Pääomalaina syntyy esimerkiksi siten, että osakkaan maatila myy kotieläimet ja kiintiöt yhtiölle. Näin syntynyt yhtiön ostovelka muutetaan osakkaan myöntämäksi pääomalainaksi. Pääomalainalla ei ole vakuutta ja se on heikommassa asemassa kuin pankkilainat, jos yhtiö ajautuu konkurssiin. Pääomalainalle maksetaan korkoa ja sitä voidaan maksaa takaisin vapaasta omasta pääomasta, joka muodostuu lähinnä voittovaroista.

Osakkaat joutuvat antamaan vakuuksia yhtiön lainoille rakentamisvaiheessa, mutta pitkällä aikavälillä yksityisomaisuus voidaan erottaa yhtiön velkojen vakuuksista.

Pankit tarkastelevat maatioita ja yhtiötä kokonaisuutena. Maitotuloilla pitää pystyä hoitamaan yhtiön ja pääosa maatilojen menoja osakkaiden palkka mukaan lukien. Samoin yhtiön ja maatilojen kokonaisvelkämäärää tarkastellaan kokonaisuutena riskejä arvioitaessa. Kun osakkaat sijoittavat merkittävän panoksen omaa pääomaa, he tekevät kaikkensa, ettei sitä menetetä.

Osakkaille maksetaan palkkaa

Osakeyhtiö maksaa osakkaille palkkaa tehdystä työstä. On oikeudenmukaista, että palkka perustuu tehtyyn työmäärään. Oleellista on, että osakkaiden tekemä työ on samanarvoista.

Osakkaat voivat itse päättää palkan suuruudesta.

Pääomalainaa voi olettaa saatavan takaisin vasta useamman vuoden päästä. Osinkoa päästään jakamaan vasta sitten, kun kannattavuus antaa siihen mahdollisuuden.

Viljelijäperheen tulot tulevat palkkatuloina, metsätalouden tuloina sekä maatalousrakennusten, koneiden ja pelton vuokratuloina. Kun yhtiötä rahoitetaan pääomalainoina, esimerkiksi eläinten myyntitulot tuloutuvat maatilallaan verotukseen ja velkasuhde syntyy yhtiön ja osakkaan välillä. Raha ei liiku ennen kuin yhtiö maksaa pääomalainaa takaisin. Tämän takia maatioille on syytä laatia taloussuunnitelmat ennen yhtiön perustamista.

Kirjanpito ja verotus

Kuten **Ari Enrothin** Käytännön Maamies 1/2013 -lehden artikkelissa todetaan, on osakeyhtiömuotoisen maatilallaan kirjanpito ja verotus haastavaa. Osakeyhtiö on kirjanpitovelvollinen ja sen on noudatettava kirjanpitolaikaa. Kirjanpitolautakunta suosittelee tuoreen lausunnon mukaan (Kila 894/2012), että suoriteperusteinen tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan yhtiön taloudellisesta tilanteesta.

”Maito Oy:n” tilinpäätös on siis laadittava suoriteperiaatteen mukaisesti. Jos yhtiöllä on hallussaan yli kolme hehtaaria peltoa, on sen annettava maataloudestaan veroilmoitus MVL:n mukaan maksuperusteisesti. Tämä johtaa siihen, että yhtiöllä on virallinen tilinpäätös suoriteperusteisena ja verottajalle tehdään siitä oma laskelma maksuperusteisena. Jos yhtiöllä on hallussaan peltoa alle kolme hehtaaria, verotus tapahtuu EVL:n mukaan suoriteperiaatteen mukaisesti, jolloin yhtiön tilinpäätös ja veroilmoitus vastaavat lähes toisiaan. □

Kirjoittaja toimii yritysneuvojana ProAgria Pohjois-Savossa.